

ey kulum, halkın işlerini tedbir ve tahsil için arşa urûc ediyorum. Sen de maaşını tedbir için arza tenezzül et. Halk ile muamelen benimle olsun. Kesretle vahdeti müşahede eyle. Bayezid-i Bistami bu makamda "Halkla otuz sene muamelede bulundum. Halk bizimle zannettiler. Halbuki ben halkta hakkı müşahede ederdim". Şimdi malumun olsun ki gece ashabının dereceleri var. Her birerleri derecesi nisbetinde müsamere eder. Nitekim mahşerde bütün mahşer ahalisinin her birerlerine kelam zatından gelir. Birinin cevabını işitmezler. Bu müsamere, vahdette vahdettir. Zahidin hali makam-ı zühddendir. Zühd-ü hakiki ile zahid olmak Hz.İsa makamıdır. Mütevekkiller, makam-ı tevekkül-i hakkîden ko-nuşur.Makam-ı Yakubdur.

وَمَا أَغْنَىٰ عَنْكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَعَلَيْهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ

(ve mâ üğnî anküm minallâhi min şey'in inil hükmü illâ lillâhi aleyhi tevekkeltü ve aleyhi felyetevekkelil mütevekkilün) Yani "takdiri ilahiden hiç bir şey mani olamaz. Hüküm Allahındır. Ben Ona tevekkül ettim. Mütevekkiller de Ona tevekkül etsin." Yusuf-67. Müsamerede bütün mütevekkiller, vahdette tevekkül ayetinin mertebesini izhar eder. Yine makam-ı tevekkül, makam-ı lisan-ı tercüman-ı üluhiyyetten ahval ve makamları hasebiyle dereceleri nisbetinde müsamere eder. Yine gece ehlinin kutupları, his ve hayalden mücerred sırf manadır. Bunların müsameresi hak ile, hakda maalhak. Bunlar da hadsiz ve nihayetsiz vücud-u ilahi iledir. Şimdi gece ehlinin bazısı sahib-i mirac terakkide ve tedennidedir. Cenab-ı Hakka

yolda mülaki olurlar. Bazısı dünya semasında, bazısı ikinci semada, bazısı üçte, bazısı dörtte, bazısı beşte, bazısı altıda, bazısı yedide, bazısı kürsîde, bazısı arşda. Bunlar her makamın esrar ve maarifini alıp, hak ile dünya semasına tenezzül ederler. İmdi gece ehlinin bir kısmı arşın fevkinde nefs-i külle urûc ederler. Bizim nefsi natıkamızın aslıdır. O makamda hakkı suretlerden münezzehe olduğu halde müşahede ederler. Gece ehlinin bir kısmı akl-ı üla ki, hakikat-i muhammediyye'ye urûc ederler. Bir kısmı ervah-ı müheymine olan, alem ve ademden, hılkatten haberi olmayan mukarrabin ki, huzur meleklerine urûc ederler. Bir kısmı ehl-i leyl-i alem olan ama-yı rabve amayı merbubu müşahede eder. Hz.Rasul: "(أَيُّنَ اللَّهُ قَبْلَ خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ)" (eynellâhü gable halegassemvâti vel'arda) Yani "Allah yeri ve gökleri yaratmazdan evvel nerede idi?" sorusuna cevap olarak

"كَانَ فِي الْعَمَى ، مَا الْعَمَى يَا رَسُولَ اللَّهِ لَيْسَ فَوْقَهُ هَوَاءٌ وَمَا تَحْتَهُ هَوَاءٌ ."

(kâne fil' amâ mel'amâ yâ rasülallâhi leyse fevgahû hevâün ve mâ tehteû havâün) Yani halkıyyet ve hakkıyyet olan rabların zuhurundan evvel olan makama ama denir. Bir kısım gece ehli, Hz.Ademin toprağından artan arz-ı azime urûc ederler. İstidatları ve himmetleri nisbetinde bu ulvi makamları hak ile urûc ve hak ile dünya semasına nüzül ederler. Yine gece ehlinin bazısı mihraplarında ve seccadelerinde öldükleri halde tecelli eder." وَتَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ " حَبْلِ الْوَرِيدِ (ve nenü akrabü ileyhi min hablil verîdi) kaf-16 Biz ona şahdamarından daha yakınız "ayeti celilesi ulvi

makama bilfiil urûc etmeyenler hakkındadır. Şimdi gece ashabı olan ehl-i keşif ile avam tabakasının farkı: Cenab-ı Hak rahman sıfatının muktezası olarak umuma iki nur verdi. Bir: Göz nuru, iki: Feyyaz-ı mutlakın nuru olan güneş nuru. İkisinin birleşmesiyle görülebilen eşya müşahede olunur. Bunda avam, havas ve hayvanlar ortaktır. Bunlardan biri olmasa eşya müşahede olunmaz. Gece karanlık bir odada gözünün nuru mevcut, güneş veya ışık bulunmazsa eşya müşahede olunmaz. Güneş veya lamba mevcut, gözü a'mâ, yine eşya görünmez. Şimdi gece ashabıyla avam karanlık bir odada bulunurlar. Ehli mükâşefenin rahmaniyet nurundan başka iki nuru vardır. Bir: Basiret nuru, iki: Rahımiyyet nuru. Bu nurlarla avamın gündüz gördüğünü, o gecede kainatı müşahede eder.

Şimdi dünya hayatındayken bu iki batın nurlarını tedarike çalışalım. Çünkü Cenab-ı Hak kudretini bize vermiştir."

"وَالَّذِينَ جَاءُوا فِينَا لِنَهْدِيَهُمْ سُبُلَنَا (vellezîne câhedû finâ lenehdiyennehüm sübülenâ) ayeti şahittir. "Şol kullarım ki, bu iki nuru mücadele ile bana vuslat etmek isteyenlere vuslat yollarını hidayet ederim". Ankebut -69." وَمَنْ كَانَ فِي

"فَهْدِهِ أَعْمَىٰ فَهَوَىٰ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَىٰ وَأَضَلُّ سَبِيلًا (ve men kâne fi hâzihi a'mâ fehüve fil âhirati â'mâ ve edallü sebîlâ) İsra - 72 Bu dünyada kör olan kimse ahirette de ködür. Üstelik iyice yolunu şaşırmıştır" ayeti rahimiyet nurunu aşmayanlar hakkındadır. Ancak bu nur-u batın dünyada riyazat ve mücadeleyle hasıl olur. Şimdi müminler rüyalarında rahimiyet ve basiret gözleriyle istikbali keşfederler. Fakat

gece ashabı ehl-i mükâşefe uyanık oldukları halde hakayık-ı eşyayı müşahede ederler. Fütûhat birinci cilt sahife 237.

Altıncı hadis

ابْنِ آدَمَ عِنْدَكَ مَا يَكْفِيكَ وَأَنْتَ تَطْلُبُ مَا يُطْغِيكَ، ابْنِ
آدَمَ لَا بِقَلِيلٍ تَقْنَعُ وَلَا بِكَثِيرٍ تَشْبَعُ ابْنِ آدَمَ إِذَا أَصْبَحْتَ
مُعَافَى فِي جَسَدِكَ آمِنًا فِي سِرِّكَ عِنْدَكَ قُوْتُ يَوْمِكَ
فَعَلَى الدُّنْيَا الْعَفَاءُ

*(ibne âdeme indeke mâ yekfike ve ente tatlübü mâ
yütgiyke, ibne âdeme lâ bi galflin taknaü velâ bikesîrin
teşbeu ibne ademe izâ asbahte müâfen fi cesedike âminen fi
sırbike indeke gütü yevmike fealeddünyâl afâu)

Bu hadis-i kudsinin ledünnîsi, elfaz rasûlullah efendi-
mizden manası Allahdandır. "Ey ademoğlu, senin kafi
rızkın varken seni tuğyana sebep olacak fazlasını
talep edersin. Ey ademoğlu, aza kanaat etmezsın,
çok ile de doymazsın. Ey ademoğlu, cesedin
afiyette, elinde bir günlük rızkın mevcut, emin
olarak sabahladın, dünya malına hırsın nedir?"
Suyutî camiu's-sağır Salat bölümü-10 Kenzu'l-ummal C 3
7081

Allah teala buyurdu:

لَا تَمُدَّنْ عَيْنَكَ إِلَى مَا مَتَعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ زَهْرَةَ الدُّنْيَا لِنَفْسِنَهُمْ فِيهِ وَرِزْقٌ
رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْغَى

ezvâcen minhüm zehratel hayâtiddünyâ li nefteinhüm fihi ve
rizgu rabbike hayrun ve abkâ) "Habibim, bir sınıf
insanlara küfür ve tuğyanları artsın için dünya serveti
verdim. Sen onların servetine göz uzatma. Rabbinin sana
verdiği nimet hayırlı ve bakidir. "Taha-131. Bu ayetin
nüzul sebebi: Bir gün Hz.Rasûle misafir geldi. Rafi'
adındaki sahabiyyi yahudiden bir ay vadeyle un almaya
gönderdi. Yahudi rehin istedi. Kılıcını rehin etmekle bu ayet
nazil oldu. Bunun üzerine: Her kim Allahın izzetiyle
izzetlenmezse nefsi husran olur. Bir kimse insanların
servetine göz dikerse hüznü, kederi uzar. Bir kimse
yiyeyeğini, içeyeğini ve giyeceğini başkasından talep ederse,
ameli az, azabı hazır olur.

Şimdi rızık iki çeşittir: 1) Hak rızıkı, 2) Tabiat rızıkı. Hak
rızkı zamanla kayıtlı olup nefsin vaktinden önce talep ve
meşakkati fayda vermez. Ecel gibidir. Bir an öne alınmaz ve
sonraya bırakılmaz.

Tabii rızık, fazla kazandığı ahiretteki rızkından gelir. Onun
için "ümmetin fakirleri zenginlerden beşyüz sene önce
cennete girer" buyurmuştur.

Şer'i hükümler iki şeyle hasıl olur: 1-İllet, 2-Hikmet.
Mesela yolculukta dört rekatlı olan farzların iki rekât
olmasının illeti yolculuktur. Seferde arız olan meşakkat
hikmettir. "الْفَرْقُ قِطْعَةٌ مِنَ السُّقْرِ" (esseferü kıt'atün
minessakar) yani "yolculuk cehennemden bir
parçadır". İllet bulunmadığı yerde hikmetle amel olunur.
Kış zamanında mukim olduğu halde dört rekatlı namazı iki
kılamaz. Hikmeti zenginden beş yüz sene evvel cennet
girmektir. Zenginlik illettir. Kafirlerin ve asilerin tuğyanları

artmasıyla cehenneme girmeleri hikmettir.

" كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنَّاظِرٌ " (kellâ innel insâne leyatğâ enraâhüsteğhâ) "insan zengin olunca tuğyanı artar" Alak-6

Keza her insandaki nefis illet ve zevcesi hikmettir. Hikmeti nefesine hakim olursa meleklerden yüce olur, hakim olamazsa hayvandan aşağıdır. Nefis, kabirde, mahşerde beraberdır. Daima vesveseden geri durmaz. Ancak zikirle mutmainne'de vesvesesi kesilir. Kalb gözü açılmasıyla mukadder olan rızkını görür, mutmainne olur. "فَلِلَّهِ الْحُجَّةُ"

"(felillâhil hucetül bâliğatü) "Allah için açık hucet ve delil vardır. İstese cümleliğe hidayet ederdi" En'am-149. Halbuki çok insanlar hidayetten mahrumdur.

Hidayet iki kısımdır: Ruhî hidayet, cismî hidayet. "Elestü" hitabı dört çeşittir: 1-Ruhî hidayet: Bezm-i elestüde ruhlar dört sınıftır:

1) Peygamberler sınıfı: Vasıtasız "elestü" hitabına "belâ" dediler.

2) Peygamber varisi olan velilerdir: Onlar peygamberlerden işittiler. Onun için bir veli her halde peygambere tabidir.

3) Mü'minler sınıfı: Bunlar da evliyadan işittiler.

4) Müşrikler sınıfıdır: Bunlar da mü'minlerden işittiler. "Belâ" dediler.

"(velein seeltehüm men halegassemâvâti vel'arda.. leyeğülünnellâhü) yani "yerleri gökleri... kim yarattı? desen, onlar Allah

diyerek ezeli imanlarını açıklarlar". Ankebut-61 Elestü hitabının teklifi: Hz. Ademin cesedini Taifile Mekke arasında yaratıp ruh nefholduğunda kıyamete kadar gelecek zürriyyetini müşahede etti.

وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَى

" (ve iz aheze rabbüke min benî âdeme min zuhurihim zürriyyetehüm ve eşhedeüm alâ enfüsihim elestü birabbiküm gâlû belâ) A'raf-17 2 Rabbin Ademouğullarından onların bellerinden zürriyyetlerini çıkardı, onları kendilerine şahit tuttu ve dedi ki, ben sizin rabbiniz değil miyim? dedi. Onlar da evet, buna şahit olduk, dediler " çünkü ruhlar cesetsiz sûret giydi. Sonra iki sınıf peygamberler ve veliler Ademin karnına girip zulmetlere uğramadan nurdan nura insan sûreti olarak dünyaya geldiler.

" (ve tegallübeke fissâcidîne) Şuara-219 secde edenler arasında dolaşmanı da görüyor "iki sınıf mü'min ve müşrikler afaka dağılıp cemad ve nebat ve hayvanat devirlerini ikmal edip (كُلُّ مَسْئُودٍ يُؤَلَّدُ عَلَى فِطْرَةِ الْإِسْلَامِ) (küllü mevlüdin yüledü alâ fitratil islâmi) "Her doğan çocuk islam fitratı üzere doğar" yine islam olarak dünyaya geldiler". Bu makamda Yunus Emrem: Ademle yedim taneyi-Nuh ile girdim tufana, Bin defa geldim dünyaya-Bir kez daha gelsem gerek.

Üçüncü hitap: Ergenlik yaşına ulaşıp akıl-baliğ olduklarında peygamber varisi olan alimler vasıtasıyla davet olundular. Davete icabet edenler mü'min, etmeyenler müşrik

oldular. Cenab-ı Hakkın (açık hucyeti) burasıdır. Akıl-baliğ olmalarıyla mes'ûliyet kabul etmiyor.

Dördüncü hitap : Kabirde imam cenazenin yüzüne karşı Ya Abdallah bin Fatıma diyerek üç defa hitap eder.

"أَذْكُرُ الْعَهْدَ الَّذِي خَرَجْتَ مِنَ الدُّنْيَا شَهَادَةً أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنْ مُحَمَّدًا رَسُولَ اللَّهِ وَأَنْتَ رَضِيتَ بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَبِيًّا وَبِالْقُرْآنِ إِمَامًا"

(üzküril ahdellezî haracte mineddünyâ şehâdete en lâilâhe illallâhü ve enne mühammeden rasûlullâhi ve enneke razîte billâhi rabben ve bil islâmi dînen ve bi muhammedin sallallâhü aleyhi ve selleme nebiyyen ve bil kur'âni imâmen) Elestü hitabında giydiğin elbise orada mevcuttur. (زَهْرَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا) ayetinde (zehra) zinet manasınadır. Eşyanın aslı temizdir.

" نِعْمَ الْمَالُ لِرَجُلٍ صَالِحٍ بِنَسْرِ الْمَالِ لِرَجُلٍ فَاسِقٍ " (ni'mel mâlû li raculissâlihi bi'sel mâlû li raculil fâsigi) buyurulmuştur. **Salih mal salih kimse için ne güzeldir.** Salih kimse Hz.Süleyman, İmam-ı Azam, Abdülkadir Geylani hazretlerinin serveti gibi. Onlar malın suretine tapmazlar. Ancak mülkün sahibiyle telezzüz ederler. Kötü mal facir kimse hakkında ne çirkindir. Facir kimse Karun, Firavun gibi cebbarlardır ki, onlar sıf mala

taparlar. Malın sahibi malikülmülkü terk edip nefislerine isnad ederler. Fütühat cilt 2 sahife 124.

Yedinci hadis

أَبْلُوا أَجْسَادَكُمْ بِالْجُوعِ وَالْعَطَشِ وَأَفْنُوا لُحُومَكُمْ وَأَذِيبُوا
شُحُومَكُمْ تَسْتَبَدِّلُوا لُحُومًا طَيِّبَةً خَالِصَةً مُنَوَّرَةً وَأَقِيَّةً
مَحْشُوءَةً بِالْمِسْكِ وَالْكَافُورِ فِي الْجَنَّةِ

(eblû ecsâdeküm bil cûi vel'atşı ve efnû lühûmeküm veezibû şühûmeküm testebdilû lühûmen tayyibeten hâlisaten münevveraten vâkiyeten mahşûvveten bilmiski vel kâfûri fil cenneti)

Yani "Ey ümmet ve ashabım, açlık ve susuzlukla cesetlerinizi eritin. Etlerinizi ifna edin. Yağlarınızı eritin. Ta ki tayyibe, halisa, münevvere etlerle ve cennette misk ve kâfurla kokulanmış vücuda tebdil edesiniz. Bu hadis-i şerifin ledünnî manası : " (gad efleha men zekkâhâ ve gad hâbe men dessâhâ) yani "Riyazat ve mücahedeyle nefsinizi tezkiye edip mutmainne makamına urûc edin". Şems-9,10.

" (feemmâ men a'tâ vettegâ ve saddaga bil husnâ fesenuyessirühû lil yüs râ) o salik ki, Hak hidayet verdi, o salik benliğinden geçti, esma-i husnayı tasdik etti, biz esma-i husnayı kalbine rizk ederiz, her esmanın nurunu müşahede eder". Leyl 5-7.

" وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَعْتَى وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَى فَسَنِيْرَهُ لِلْعُسْرَى "

(ve emmâ men bahile vestağnâ ve kezzebe bil husnâ fesenuyessirühû lil usrâ) "şimdi nefis enaniyetle hakikati gizleyerek rahman'ın manzarı olan kalbini cimrilik ve esma-i husnayı tekzip edip kalb nurundan uzak olarak ebedi husranda kalmak yollarını kolaylaştırırız. Vehmin desiseleriyle hidayet yolundan mahrumdur". Leyl 8-10. Hadis-i Şerifin sırrı ki, salike erbaînde vücudundan misk ve amber kokuları zahir olur.

" وَأَعَدْنَا مُوسَى ثَلَاثِينَ لَيْلَةً وَأَتَمَمْنَاهَا بِعَشْرِ فِتْمٍ مِيقَاتٍ رَبِّهِ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً "

(ve vâadnâ mûsa selâsîne leyleten ve etmemnâhâ bi aşrin fetemme mîkâtü rabbihî erbaîne leyleten)" Biz zat ve sıfatımızla Hz.Musa'ya otuz gün vaad ettik. Sonra on gün daha ilaveyle rabbinin tayin ettiği mîkat kırkta tamam oldu" A'raf-142. Bu ayetin nüzül sebebi, Cenab-ı Hak Firavun'un helak olmasıyla tevat verileceğini vadetmişti. Anasır zulmetinden tecerrüd ve ruh-u kudse vuslat, kendisini kuddûs esmasıyla halktan tecerrüd, otuz gün oruç ile emretti. Erbaînin başlangıcı zilkadeydi. Riyazattan hasıl olan ağzının misk ve amber kokusunu misvakla gidermesiyle on gün daha mîkatını uzattı. Zilhiccenin onunda tekmil oldu. Zat-ı Hak kendi kudret eliyle yazdığı tevatı def'aten Musa'ya verdi. Pîran hazretleri müridlerini terbiye etmek için Musa'nın sülûkunu tatbikle kırk gün erbaîn ki, zilkadenin başlangıcı, zilhiccenin onunda ikmal ederler. Sonra mürşidi müridin halini keşfeder. Vücudu misk ve amberle kokuyorsa bir erbaînde hılafeti verir. Hala çiğ ise bir erbaîn daha çıkarır. Üçe kadar. Üçte de koku zahir olmazsa irşada kabiliyeti yoktur.Allah Teala

buyurdu : " اِنِّى اَعْلَمُكَ خَمْسَ كَلِمَاتٍ هُنَّ عِمَادُ الدِّينِ "

(innî üallimüke hamse kelimâtin hünne imâdüddîni) "Ya Musa, dinin direği olan beş kelimatı sana öğretiyorum.

1- مَالَمْ تَعْلَمْ اَنْ قَدْ زَالَ مُلْكِي فَلَا تُتْرِكْ طَاعَتِي - (mâ lem ta'lem en gadzâle mülki felâ tetruk tâatî)

1- **Katiyen mülkünden zail olduğumu bilmedikçe bana ibadet ve taati terk etme,**

2- مَالَمْ تَعْلَمْ اَنْ خَسِرْتَنِي نَفِدَتْ فَلَا تَهْتَمُّ بِرِزْقِكَ - (mâ lem ta'lem enne hazînetî nefidet felâ tehtemme bi rızgike)

2- **Katiyen hazinemin tükendiğini bilmedikçe rızık için kasavet çekme.**

3- مَالَمْ تَعْلَمْ اَنْ عَدُوْكَ قَدْ مَاتَ فَلَا تَأْمَنُ فِتْنَتَهُ - (mâ lem ta'lem enne adüvveke gad mâte felâ te'men fitnetehü)

3- **Katiyen düşmanın öldüğünü bilmedikçe fitnesinden emin olma,**

4- مَالَمْ تَعْلَمْ اِنِّى قَدْ غَفَرْتُكَ فَلَا تَعِيبِ الْمُنْذِرِينَ - (mâ lem ta'lem ennî gadgafartüke felâ te'bil müznibîne)

4- **Katiyen günahını affettiğimi bilmedikçe günahkarları ayıplama**

5- مَالَمْ تَعْلَمْ تَدْخُلُ جَنَّتِي فَلَا تَأْمَنُ مَكْرِي - (mâ lem ta'lem tedhulu cennetî felâ te'men mekrî)

5- **Katiyen cennetime girmedikçe, mekrimden emin olma"**

Şimdi ahadiyyetü'z-zat Cenab-ı Hakkın sırf suretini tezkiye etmedikçe, zatını mahlûkun anlaması muhaldir.

Allahın fiili sıfat-ı sübûtiyye ile zahir olur. Esmâ-i husna sıfatının tasarruf yeri ve zuhuru, kainatla biz insanlar ihtiyacımızı mutlakdan talep ederiz. Ve ahadiyyet-i zat-ı hak da mukayyetten verir. Kul "Ya rabbi beni ihtiyaçtan ve fakirlikten kurtar" diye dua edersen hâdî isminden icabet eder. Şimdi insanlara sebepte cereyan eden ahval isim-fiil-harfdir. Fiil ise zamanla olur. Geçmiş, hal, gelecektir. Cenab-ı Hakkın fiili ya geçmişe delalet eder, yahut hale veya istikbale. Geçmişte fiili, hakikat-i Muhammediyye başta olduğu halde arş, kürsi, yedi kat semavat ve arazin, anasır ve tabayi' bunlar geçmişe ait olduğundan nasıl yaratıldı, bizce malum değildir. " خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ " (halegassemevâti vel arda fî sitteti eyyâmîn) "Allah yeri ve göğü yedi günde yarattı " Yunus-3 delili şahittir. Zaman-ı halde fiili, camitler, nebatlar, hayvanlar ve insanlardır. " كُلُّ "

" يَوْمٍ هُوَ فِي سِتِّينَ " (külle yevmin hüve fî şe'nin) O her an yaratma halindedir Rahman-29 " Rahmanayeti şahittir. Geleceğe ait fiili, ölümden sonra diriltmek, ahiret günüdür ki, haşır, neşir, sırat, mizan, cennet ve cehennemdir. Bunlar bizce meçhuldür. Hakkın ilminde mevcuttur. Kullar ise gaybe imanı istikbale ait fiilidir. Şimdi kişinin bu ana kadar işlediği geçmiştir. Hayal defterinde kayıtlıdır. Halen işlediği havatıdır. Yarın gelecekte işleyeceği meçhuldür. Beş mugayyebat burasıdır. Hak için malûm, kullar için meçhuldür. Şimdi beş vakit namaz ahd-i misaka işarettir. Öğle namazının gizli okunması, ruhlar alemindeki hitaptır. İkinci batn-ı ademden nefislerimizin zuhurudur. Akşam rüşd yaşına yetişip mürşid-i kamilden aldığı telkindir. Yatsı

kabirdeki telkindir. Sabah namazı mahşerdeki hitaba işarettir. Her beş vakitte unsur kabrindeki nefsi-natikaya telkin vermektir. Kabir ve mahşerdeki telkinler rüşd yaşındaki telkinin aynıdır. Şimdi ümmetimin olgunluk ve akıllarının kemali 600 tarihinde başlayıp şeyh-i ekber Muhyiddin-i Arabi efendimize Cenab-ı Rasûl mübeşşeratta hitap edip tevhidin esrarını ve hakikati ifşasını ve bildirmesini emir buyurdu. Bu hususta "İbrahim Edhem benim zamanımda olaydı, o ilim ve marifetle tac-u tahtını terk etmeden ilm-u irfan yoluyla irşad ederdim" buyurdu. Fütûhat cilt 2 sahife: 119.

Şimdi zamanımızda fennin ilerlemesi hakka talip olanların ilim ve irfanları derecesinde marifetullahı vuslat hızlıdır. Cüneyd-i Bağdadi ve Bayezid-i Bestami zamanında hakikat ve tevhidin esrarını anlamak, nice riyazatlara ve erbaînlere muhtaçtı. Maatteessüf hakkı olan müslümanlar, sırf dünya sevgisinde ömürlerini geçiriyorlar. Hakikat hazinesi açık, talipleri yok. Bu hususta Hz. Niyazi: İşt Niyazinin sözün-Bir nesne örtmez hak yüzün Haktan ayan bir nesne yok-Gözsüzlere pinhan imiş .

Sekizinci hadis

أَتُومِنُ بِشَجَرَةِ الْمِسْكِ وَتَجِدُهَا فِي كِتَابِكُمْ فَإِنَّ الْبَوْلَ
وَالْجَنَابَةَ عَرَقُ يَسِيلُ مِنْ ذَوَائِبِهِمْ إِلَى أقدامِهِمُ الْمِسْكِ

(etü'minü bişeceratil miski ve tecidühâ fi kitâbiküm fennel
bevle vel cenâbete aragun yesilü min zevâibihim ilâ
akdâmihimül miskü)

Huzur-i rasûle bir yahudi gelip cennette yemek içmek var mı, dedi. "Cennette misk ağacı vardır. Kitabınız olan tevratta iman ediyor musun? Cennet mutahhardır. Yediğin içtiğin saçlarından ter olarak misk olur." Kenzu'l-ümmal C -14 39368

Bu hadis-i şerifin ledünnisi şu ayette zahir olur.

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ
تُؤْتِي أُكْلَهَا كُلَّ حِينٍ بِإِذْنِ رَبِّهَا وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ وَ مَثَلُ
كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ اجْتُثَّتْ مِنْ فَوْقِ الْأَرْضِ مَا لَهَا مِنْ قَرَارٍ

(elemtera keyfe darabellâhü meselen kelimeten tayyibeten keşeceratin tayyibetin asluhâ sâbitün ve fer'uhâ fissemâi. tü'ti ükülehâ küllehiynin biizni rabbihâ veyadribullahül emsâle linnâsi leallehüm yetezekkerûne ve meselu kelimetin habîsetin keşeceratin habîsetin ictüset min fevgil ardi emlâhâ min gararin)

"Habibim rabbim tevhid hakkında nasıl darb-ı mesel

zikretti. Kelime-i tevhid, şecere-i tayyibe olan zeytin ağacı gibidir. Kökü yerde meyveleri semadadır. Allah'ın izniyle yaz kış ükül-i daimdir. Mü'minin kalbindeki iman dünyada, kabrinde, ahirette daimdir. Mü'minin imanı salih amelle illiyûna yükselir. "İbrahim -24-26.

Şimdi ağacın üç hali vardır :

1- Damarlarının sağlamlığı, 2- Yerde kökü, 3- Dalında yemişleri zahir. Keza mü'minin imanı üç şeyle sabit olur: 1-Kalbde tasdik, 2-Lisanda şehadet, 3-Bedeninde amel. Keza kelime-i habîse olan küfür, şirk şecere-i habîse olan ebucehil karpuzu gibidir. Kökü, dalları yok, kararı olmayıp helak olur. Şimdi esma-i husna eşyanın vücuduyla zahir olur. Mesela zeytin ağacının çekirdeği (evvel) isminin tecellisi, meyvesinin zuhuru (ahir) isminin tecellisi, ağaçta meyve tamamıyla zahir olması (batın) isminin tecellisidir. Keza şecere-i insanın evveli nefsi-i natıka ki (hüvel evvel), cismiyle zuhuru (hüvel ahir). Allah buyurdu:

" وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ الْإِوَاهِمُ مُشْرِكُونَ " (ve mâ yü'minü ekseruhüm billâhi illâ vehüm müşrikûn) yani "Kulların imanının çoğu şirk üzerine iman ederler.

" (وَلَكِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ) (ve lein sealttehüm men halegasse mâvâti vel arda le yegülünnellâhu) Ankebut -61 "müşriklere yerleri, gökleri kim yarattı diyerek sorsan Allah derler. Onlara yağmuru kim yağdırdı, denilse, Allah derler. "Çünkü onlar elest bezminde Allahın mevcudiyetine iman ettiler. Putları ortak ettiler. Kelime-i tayyibenin manasını bilmediler. La ilahe illallah'ın manası: Menfi olan (la) cinsin hükmünü nefyeder." "لَا فَاعِلَ شَرًّا فَاتَرُ" (lâ fâile şerrun

fâizun) Şer cinsini işleyen necat bulmaz." لا إله إلا الله da muzafun ileyh hazfolunmuştur. لا مَعْبُودَ شَيْءٍ إِلَّا اللَّهُ (lâ ma'bûde şey'in illallâhü) mevcutlardan hiç bir şey mabud değildir. Mabûdun bilhak ancak Allah'tır. Bayezid-i Bestami hazretleri "tevhid nedir? "sualine cevaben "انْقِطَاعُ الْإِضَافَاتِ" (iskâtul izâfâti) yani "**bütün işleri halka isnattan iskat etmektir.** " İmam Ali Efendimiz "كُلُّ مَا أَلْهَانَ عَنْ مَوْلَانِ فَهُوَ دُنْيَاكَ" (küllü mâ elhâke an mevlâke fehüve dünyâke) her ne şey ki, mevlana vuslata mani oluyor, o şey senin dünyandır". Şirk-i hafi nedir? Hayalinde tasavvur ettiği ma'bududur. لا مَعْبُودَ شَيْءٍ إِلَّا الْأَوْلَادُ mabûdum ancak evladımdır. لا مَعْبُودَ شَيْءٍ إِلَّا الدِّينَارُ mabûdum ancak paradır. Aleyhissalatü vesselam Efendimiz :

يَأْتِي زَمَانٌ عَلَى أُمَّتِي دِينُهُمْ دَرَاهِمُهُمْ وَدَنَانِيرُهُمْ (ye'tî zemânün alâ ümmetî dinühüm derâhimühüm ve denânîruhüm) yani "ümmetimin üzerine bir zaman gelecek, dinleri, ma'bûdları altın ve gümüşlerdir" buyurdu. Şimdi mutlak rububiyyetin misali güneş gibidir. Nihayetsiz yıldızlar esma-i husnası mesabesinde. Ancak güneşin nuruyla vücut bulup nurlanırlar. Güneş tecelli ettiğinde yıldızlar örtülür. Keza yerde bütün mevcudat mum misali mumlara itimad etmek ebucehil karpuzu gibidir. Mutlak rububiyyetin esma-i husna toplanıp celali zahir olur. Şirk-i hafi burasıdır. Hz. Rasûl efendimiz "لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ" (lâ havle ve lâ guvvete illâ billâh) mübarek kelimesi ile tevhide

davet ediyor. لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ hayır işlemede de kuvvet yoktur. Ancak Allahın havli ve kuvvetiyledir.

Şu halde خَيْرِهِ وَشَرِّهِ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى (hayrihî ve şerrihî minellâhi teâlâ) imanın sırrı nedir? Gelelim hakiki tevhide ki, لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ariflerin önde gelenlerine göre nefyin tahdidıyla tahkîk ve ıtlaka isbattır. Nefyin tahdidi, enfüs ve afakta zahir mukayyedeği aradan kaldırarak mutlak ehadiyyet marifetinde zevk ve hayret ve acz ile nefsi-natıka tahakkuk edip hakkal yakin ile her an ve şan aleme yeni yeni tecellilerle tekmil edip لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ demek arifler için zaruret-i mutlaka ve zevk-i irfandır. Vahdet-i vücud bu mertebededir. Onun için her anda ariflerin zevklerinin mutlak kaynağı Muhammed Mustafa (S.A.V) dir. مَا عَرَفْنَاكَ حَقَّ مَعْرِفَتِكَ يَا مَعْرُوفُ (mâ arafnâke hagga ma'rifetike yâ ma'rûfu) diyerek aşkın kaynağından gelen feyz-i akdes-i ehadiyyettir. Vahıdiyyete mazhar olan arifler ise, feyz-i mukaddesden aldıkları zevkten ibarettir. Zâtın kemali zatulla'ha aittir. Mahluk ise kemalini yokluk geçtikten sonra varlık tecellisi bulması fenafillah ve bakabillah mertebesidir. لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ deyince her şeyi nefiy, لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ deyince her şeyin varlığını temin ederek zatullahın tecellisini isbat eder. Felsefe hukeması vahdet-i vücud olan zâtı inkar ederek "alem vahdet-i mevcud, bu da tabiattır." diyerek şirkde müfrittirler. Ariflerin önde gelenleri vahdet-i vücuda yani hakkın vücuduna müfrittir. Mü'minlerin havassının tevhide, vehimlerin ve hayallerin kayıtlarını ve vücudunu nefyederek hakiki tecelliyat-ı ef'aliyye ve sıfatıyye ve zâtının

vücudunda irfan ve imanla tahakkuktur. Şu halde لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ demesiyle beş harfin cinsten hükmünü afakta ve enfüste nefyeder.

O da enfüs ve afakta olan mevcudatın vücudunun eseri, ef'ali, esması, sıfatı, zâtı yoktur. لَا edatı-ı sıfattır ki, Allahdır. Beş hükmü isbat eder. اللَّهُ deki baştaki elif zattır.

Sükun ve hareketi kabul etmez. غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ (ğaniyyun anil âlemîne) **alemlere muhtaç değildir** Ankebut-6 Birinci lam sıfat-ı cemaliyye, ikinci lamı çeken elif sıfat-ı kemaliyye ki, ef'aldir. He asardır. Afak ve enfüse gelen vücut sıfat, esma, efal, aşar-ı ilahidir. Şeriatın esrarı ve iman-ı tafsili ve ilahi teklifler bu mertebededir. Şimdi nübüvvetin batını velayet ki, لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ (lâ ilâhe illallâh). Nübüvvetin zahiri مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ (muhammedun rasûlullâhi). Bu ikisi cem'ul-cem' meratibidir. Birisi noksan olsa mü'min muvahhid olmaz.

Dokuzuncu hadis

اتَّقِيَ اللَّهَ يَا فَاطِمَةُ وَأَدِّى فَرِيضَةَ رَبِّكَ وَأَعْمَلِ عَمَلَ
أَهْلِكَ وَإِذَا أَخَذْتَ مَضْجَعَكَ فَسَبِّحِ ثَلَاثًا وَ ثَلَاثِينَ
وَاحْمَدِي ثَلَاثًا وَ ثَلَاثِينَ وَ كَبِّرِي أَرْبَعًا وَ ثَلَاثِينَ فَتِلْكَ مِائَةٌ
فَهِيَ خَيْرٌ لَكَ مِنْ خَادِمٍ (رَأْمُوزُ الْأَحَادِيثِ)

(ittegillâhe yâ fatimetü ve eddî farîzate rabbiki ve'meli
amele ehliki ve izâ ahazti mazcaaki fesebbihî selâsen ve
selâsîne ve ahmedî selâsen ve selâsîne ve kebbirî erbaan ve
selâsîne fetilke mietün fehiye hayrun leki min hâdimin
(râmûsul ehâdis) Kenzu'l-ummal C 15 No : 412688)

Bu hadis-i şerifin vüruduna sebep Hz.Fatıma evinde
hizmet etmek üzere esirlerden bir cariye istedi.Ya Fatıma
Allahtan kork, rabbinin farızasını eda et, ehlinin
amelini işle, yatağına geldiğinde 33 defa
sübhanallah, 33 defa elhamdülillah, 34 defa
Allahu ekber de, bu 100 evradın senin için
hizmetçiden hayırlıdır. Bu hadis-i şerifin ledünnîsi وَانْ

مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَنْفَعُهُمْ تَسْبِيحُهُمْ
(ve in min şey'in illâ
yüsebbihu bihamdihî velâkin lâtefgahûne tesbîhahum) yani
"mahlukattan rabbisine tesbih etmedik hiç bir şey

yoktur. Ancak onu tesbih eder. Lakin siz onların
tesbihini bilemezsiniz. "İsra- 44.

Şimdi her şey bir isme bağlıdır. Rabb-i hassıdır. Onu
tesbih eder. Sular (hay) ismine, nebatlar (razzak) ismine,
zengin (bâsıt) ismine, fakir (gâbid) ismine, insan-ı kamil
mutlak olarak zatına tesbih ve tahmid ve tekbir ederler.

Onun için Hz.Rasûl efendimiz bu yolda tesbih edenleri

سُبْحَانَ اللَّهِ بِالْعَدَاةِ وَالْعَشِيِّ (sübhanellâhi bil ğadâti vel'aşiyyi)
tefsirinde: İnsan-ı kamil sabahda ve akşamda yüz defa
sübhanallah dese, avamın yüz kabul olmuş haccına
mukabildir. Sabahda ve akşamda yüz defa elhamdülillah
dese, yüz defa avcının gazasına mukabildir. Sabahda ve
akşamda yüz defa la ilahe illellah dese, Hz.İsmailin
evladından yüz köle azat etmeğe mukabildir. Sabahda ve
akşamda yüz defa Allahu ekber dese, zamanında onun
fevkında tamamıyla hakka ta'zim etmiş yoktur.

Elhamdulillah kalenin doğusu, la ilahe illellah batısı,
sübhanallah kuzeyi, Allahu ekber güneyi, kalb de لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ

لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ (lâ havle ve lâ guvvete illâ billâhi) diyerek kemal
bulur. Şimdi bu dört kelime sureten lafzan kısadır. Mana
cihetinden marifetullahı câmi mukaddes kelimelerdir. Çünkü
senin nefsi natıkan vücut ikliminde padişahdır.Bütün aza ve
kuvveler onun emrindedir. Vücudundan da münezzehtir.
Cenab-ı Hak da afakta herşeyden münezzehtir olduğunu
bilerek sübhanallah dersin. Cümle sebepler, vasıtalar onun
kudret elinde zilletindedir. Cümle zahir ve batın nimetler ki
sayıyıya, hasra sığmaz, ondan olduğunu bilerek

elhamdulillah kelimesinin mefhumunu ve muradını idrak ettin. Zira ki, cümle nimet Allahındır. Başkasına hamdetmek şirk ve hakka zulümdür. Çünkü cümle eşya onun yaratığıdır. Hükmü caridir. Onun iradesi olmayınca hiç bir şey harekete kadir değildir. La ilahe illellah kelimesinin manasını idrak ettin. Allahu ekber kelimesinin tafsilini dinle: Allah başka eşyadan büyüktür demek, büyük hatadır. Diğer şeyler vardır, ama Allah onlardan büyüktür, çıkar. Ancak Allah akılla, fikirle idraktan ve bir şeye kıyas olunmaktan münezzehtir, demektir. الطَّرُقُ إِلَى اللَّهِ بِعَدَدِ أَنْفَاسِ الْخَلَائِقِ (etturuku ilallâhi biadedi enfâsil halâigı) yani "nefislerin adedince Allaha yol vardır". Fakat kısa dalga ve münhasır yol dörttür: 1- acz, 2- fakr, 3- şefkat, 4- fikir. Bu dört yolla vuslata nail olur. Birinci adım acz makamıdır. فَلَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ (felâ tüzekkû enfüsekküm) Necm-32 "bunun için kendinizi temize çıkarmayın" ayet-i celilesinin işaret ettiği gibi nefisini tezkiye cümlemektir. Zira insan cibilliyeti ve fitratı hasebiyle nefisini sever. Başka her şeyi nefisine feda eder. Firavun gibi mabuduna layık bir nezihle nefisini ayıplardan tenezzüh ve tebrie eder. Elinden geldiği kadar kusurlarını kendine layık görmez ve kabul etmez. Fıtratından, Allah tarafından kendisine tevdi olunan, mabud-u hakikinin hamd ve tesbihi için verilen cihazları ve istidadı kendi nefisine sarf ederek: مَنْ إِنْخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ (menittehaze ilâhehû hevâhu) Casiye-23 "heva ve hevesini tanrı edinen, yani nefsin hevasını ilah edinir. Kendini görür, kendine güvenir, kendini beğenir. İşte şu mertebede bu bir adım da nefisini iyi, kamil ve

kusursuz bilmemek demektir. Onu iyiliğe ve hayra nisbet etmemek, bilakis kötülüğe meyl ve kusur görmektir. لَا أُقْسِمُ

بِیَوْمِ الْقِيَامَةِ وَلَا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَامَةِ (lâ üksimü biyevmil gıyâmeti velâ uksimü binnefsil levvâmeti) "Kıyame 1-2 kıyamet gününe yemin ederim, kenidini kınayan nefse yemin ederim" bütün enbiyanın ve evliyanını levm ettikleri sıfat-ı levvamedir. Hz. Ademin رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا (rabbâne zelamnâ

enfüsenâ) Hz. Yunusun لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ (lâ ilâhe illâ ente sübhâneke innî küntü minezzâlimîne) kavlen ve fiilen icra ettiğinde ve nefisine kusur gördüğünden balığın kamında mirac etmiştir.

İkinci adım, fakirlik adımdır.

" مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنَ نَفْسِكَ (mâ esâbeke min hasenetin feminellâhi ve mâ esâbeke min seyyietin femin nefsike) Nisa-79 sana gelen iyilik Allah'tandır. başına gelen kötülük ise nefsendendir." ayetinin irşadı gibi nefisde iyilik tecelli ederse feminellâh, şer zuhur ederse nefisine isnattır. Nefs-i emmarenin muktezası, daima iyiliği kendinden bilmek, kibir ve ucuba düşmektir. Bu adımda nefsin terbiye ve tezkiyesi, nefisde yalnız kusur ve aczi ve fakrı görüp bütün iyiliklerin ve kemalatın cümlesini, Cenab-ı zülcelal tarafından kendisine ihsan edilmiş nimetler olduğunu anlayıp fahr yerinde şükür, memduh yerinde hamd etmek, قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا (gad eflaha men zekkâhâ) Şems-9 " nefisini kötülüklerden arındıran kurtuluşa ermiş" sırrıyla kemalini kemalsizlikte,

kudretini aczde, fenasını ve bekasını fakirlikte bilmektir. Hz.Rasûl efendimiz bu makamda الْفَقْرُ فَخْرِي (el fakru fahrî) buyurmuştur. Bu fakirliği nefesine isnat sebebiyle Makam-ı Mahmuda yükselmiştir.

Üçüncü adım, şefkat.

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ (ve lâ tekûnû kellezîne nesullâhe feensâhum enfüsehüm) ayet-i celilesinin işareti, "elest bezminde verdikleri sözü unutan kimselerden olmayınız, Cenab-ı Hak da ceza için nefsinizi unutturur". (Haşir-20) Kendini unutmuş, nefsinden haberi yok, ölümü ve ahireti düşünmeyi başkasına verir, kendisine nasihat edenleri görse hiddetlenip külfet makamında kendini unutturur. Fakat ücret almak ve istifade ve dünya hazlarında nefsini unutmaz. Ölüm ve zevalde, hizmet ve külfette vah teklifinde nefsinin düşünmek şefkat adımıdır. Bu haller شُفْكَاتُ مَوْتُوا (mûtû gable en temûtû) sırrında. Ölmeden vuslat eder.

Dördüncü adım, tefekkür adımıdır. كُلُّ شَيْءٍ بِحَالِكَ إِلَّا وَجْهَهُ (küllu şey'in hâlikün illâ vechehû) Kasas-88 "Onun zatından başka herşey yok olacaktır" ayeti celilesinin verdiği irşad, nefis kendisini müstakil ve serbest bizzat mevcut bilir. Bu makamda bir çeşit rububiyet davasıdır. Mabuduna karşı düşmanca bir ısyanı irtikap eder. İşte şu manayı bu gelecek hakikatı derk ve tefekkür etmekle kurtulur. Hakikat şudur ki, her şey nefsinde mana ismi ve mana zatıyla fanidir, mefkuddur, hâdistir, madumdur. Fakat mana-yı harfi ve hakikat-ı zati Zülcelalin isimlerine ayna olması hasebiyle

vazifelilik bir hisle şahid meşhud, vâcid mevcud odur. Şöyle ki, nefsin vücudunda yokluk, yokluğunda vücudu vardır. Nefsinin müstakil mevcud bizzat bilse, kainat kadar karanlık ve yokluk içindedir. Yani şahsi varlığına güvenip, hakiki varlıktan gaflet etse, yıldız böceği gibi geçici bir zaman için ziya, vücut olarak fani ve ehemmiyetsiz varlığı nihayetsiz yokluk ve karanlıklar içinde boğulur. Fakat enaniyeti bırakıp bizzat nefsinin hiç olduğunu, vücud-u hakikinin bir tecelli aynası bulunduğunu, görse o vakit bütün mevcudatı nihayetsiz bir vücudu kazanır. Zira bütün mevcudat isimlerinin cilvelerine mazhar olan bizzat vacib-ul vücudu bulan, her şeyi bulur.

Şimdi bu dört yol daha kısadır. Dört adımdan acz, insanı elinden, nefsinden çeker, doğrudan doğruya kadir-i zülcelalin hükmüne verir. Halbuki süratli yol aşktır. O da öncelikle mecazi aşka uğrar. Bir zaman onda karar eder. Sonra hakiki aşkı bulur. Bu adım ise, mecazi aşka uğramadan hemen maşukuna vuslat eder. Bu yoldan daha umumisi caddé-i kübradır. Vahdet-i vücut ehli gibi huzur-u daimi kazanmak için, kainatı yokluğa ve idama mahkum zannederek لَا وَجُودَ إِلَّا هُوَ (lâ mevcûde illâhû) demeye mecbur olur. Yahut vahdet-i şuhud ehli gibi yine maksudunu kazanmak için kainatı nisyan-ı mutlak mahkum tahayyül ederek لَا مَشْهُودَ إِلَّا هُوَ (lâ meşhûde illâhû) demeye mecbur olur. Belki kainatı idam ve hapisten çıkarıp mevcudatı kendileri hesabına hizmetten azledip kadir-i zülcelal hesabına istihdam eder ve onları esma-i hüsnasının mazhariyyet ve aynası vazifesinde istihdam ediyor. Elhasıl bu adımın sırları

mevcudatı ve kainatı mana-yı sırf nazarıyla bakarak mutlak gafletten kurtulmak ve huzur-u daimiye girmek, her şeyden Cenab-ı Hakka bir yol bulmaktır. Bu mevcudatı mevcudat hesabına azille onlara mana-yı zati nazarıyla bakmaktır.

Kesrette vahdet burasıdır. En mükemmel yol da burasıdır. Kendini kendinden azledip abd-i mahz olarak Allah namına işlemektir. Demek kalbin banisi لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ (lâ ilâhe illallâhü) feyz-i akdeşden gelir, kalbi işletir. مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ (muhammedun rasûlullâhi) feyz-i mukaddestir. O da aklın yeri olan dimağdır. Şu halde şeriat, tarikat feyz-i mukaddestir ki, مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ zahirdir. Hakikat, marifet Allahındır. Feyz-i akdestir ki, batındır.

Onuncu hadis

آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ وَإِذَا اتَّيَمَنَ خَانَ

(âyetül münâfîğı selâsün izâ haddese kezebe ve izâ veade ahlefe ve iza'tümine hâne)

yani "münafığın alameti üçtür:

1-Haber verdiğiğinde yalan söyler. 2-Vadettiğinde döner, 3-Emniyet edildiğinde hıyanet eder". Buhari İman -24 Şehadat -28 müslim İman 107

Bu hadis-i şerifin ledünnîsini şu âyet-i celile isbat eder.

"يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرُّسُولَ وَتَخُونُوا أَمَانَاتِكُمْ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ وَعَلِمُوا

أَنْمَا أَمْوَالِكُمْ وَأَوْلَادِكُمْ فَتَنَّا وَأَنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ"

(yâ eyyühel lezîne âmenû lâ tehûnüllâhe verrasûle vetehe-nû emânâtüküm ve entüm ta'lemûne ve'lemû ennemâ emvâlüküm ve evlâduküm fitnetün ve ennallâhe indehû ecrun azîmun) "Ey mü'min kullarım, Allah teala hazretlerine ve rasûlüne hıyanetlik yapmayın ve aranızda emaneten konulan malı ve gizli sözleri açıklamakla birbirinize hıyanetlik etmeyin. O şeyin emanet olduğunu bilirsiniz. Bilmiş olun ki, sizin malınız ve evladınız emanete hıyanet etmeğe fitnedir. Emaneti tamamıyla muhafaza ederseniz, Allahın yanında büyük ecir vardır". Enfal- 27.

Şimdi Allah'a hıyanet, şeriat makamında, emirlerini tutmayıp yasaklarından kaçmamaktır. Rasûlullah'a hıyanet, sünnetlerini icra etmemektir. Hakikatte Allah'a hıyanet, elest bezminde verdiği bela sözünden kavlen ve fiilen dönmektir. Şimdi elest bezmi demek, hakikat-i Muhammediyenin ruhundan doğan bütün ervahtır. Onların alem-i kevn olan dünyaya gelmelerini teklif etti.

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا
وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا

(innâ araznel emânete alessemâvâti vel ardi vel cibâli feebeyne en yehmilnehâ ve eşfagne minhâ ve hamelehel insânü innehû kâne zalûmen cehûlen) (Ahzab-72) Biz emaneti göklere, yere ve dağlara teklif ettik de, onlar bunu yüklenmekten çekindiler, sorumluluğundan korktular, Onu insan yükledi. Doğrusu O çok zalim ve çok cahildir " ayetinin işareti üzere bu emaneti insan yükledi. Ve emaneti ifa etmemesiyle zalim ve cahil oldu. O zaman ruhlar yüze taksim olup, doksanı emaneti kabul etmeyip melek olarak kaldılar. Çünkü onlar insan-ı kamil gibi ne ulvi, insan-ı hayvani gibi süfliye tenezzül etmeyip, cism-i latif-i nuri olarak şehvet ve gazaptan, yemek ve içmekten tecerrüd edip sırf ibadet ve taatla meşgul oldular. Dünya alemine gelmek isteyen on aded yüz olup, bu yüzü misal alemler yoluyla halen cisim ve maddi aleme gelmeden bir melek gümüşten bir bayrak kaldırarak bütün dünyanın zinetlerini o bayrakta dünya ehline gösterdi. Bunlardan doksanı aşk ve muhabbetlerini dünyaya meyl ettiler. Sonra kalan on aded yüze baliğ olup, bir melek vasıtasıyla altından

bir bayrak gösterip haşirden sonra tecelli edecek cennet ve hurileri, bostanları ve ırmakları ve vildanları gösterdi. Bunların da doksanı aşk ve muhabbetleriyle cennete meyl ettiler. Kalan ona ilahi hitap olup dünya ve cennete talip olmadınız, ne istersiniz. Onlar aşk ve muhabbetleriyle rıza ve cemel rüyetine meyl ettiler. يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ (yehtessu birahmetihî men yeşâü) Bakara-105 "Halbuki Allah rahmetini dilediğine verir" ayet-i celilesinin işaretiyle, bu on peygamberler ve peygamber varisleri olarak irşada memur oldular.

أَشَدُّ الْبَلَاءِ عَلَى الْأَنْبِيَاءِ ثُمَّ الْأَوْلِيَاءِ ثُمَّ الْأَمْثَالِ (eşeddül belâi alel enbiyâi sümmele evliyâi sümmele emsâlü) "En şiddetli imtihanlar peygamberlere, sonra evliyaya ve daha sora da bunları izliyenleredir " hadisiyle imtihana tabi olup, ahidlerinde sabit oldular.

الدُّنْيَا حَرَامٌ عَلَى أَهْلِ الْآخِرَةِ وَالْآخِرَةُ حَرَامٌ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا وَهُمَا حَرَامَانِ عَلَى أَهْلِ
اللَّهِ (eddünyâ harâmün alâ ehlil âhirati vel âhiratü harâmün alâ ehliddünyâ ve hümâ harâmâni alâ ehlillâhi) hadisinin sırrına mazhar oldular. Yani "dünya ehline ahiret haram, ahiret ehline dünya haram, ikisi de ehlullaha haram " buyurdu.

Allaha hakiki hıyanet, vermiş olduğu kudret ve sıfatları, vücuduna ve nefsine isnadla ülûhiyet makamına zulmetmiş oldular. Şimdi rasûlullah'a hıyanet, hakikati hasebiyle Abdülkadir Geylani efendimizin

الْمَلِكُ شَيْطَانُ الْعَالَمِ وَالْمَلَكُوتُ شَيْطَانُ الْعَارِفِ وَالْجَبْرُوتُ شَيْطَانُ الْوَاقِفِ وَاللَّهُ مِنْ